

Klimat- och näringslivsdepartementet

103 33 Stockholm

Framställning om ändring i förordningarna om elstöd till konsumenter

Sammanfattning

Försäkringskassan föreslår att det införs en preskriptionsbestämmelse i förordningarna om elstöd till konsumenter. Det huvudsakliga syftet med förslaget är att säkerställa en effektiv användning av myndighetens och andras resurser. Eftersom förordningarna upphör att gälla vid årsskiftet och av planeringskäl behöver frågan hanteras skyndsamt.

Bakgrund och gällande rätt

Försäkringskassan prövar frågor om elstöd enligt förordningen (2022:1872) om elstöd till konsumenter för oktober 2021-september 2022 och förordningen (2023:108) om elstöd till konsumenter för november-december 2022.

Elkonsumenter har enligt 1 § i förordningarna rätt att utan ansökan få elstöd i den utsträckning som följer av förordningarna. Av 6 och 9 §§ följer att Försäkringskassan ska beräkna och fatta beslut om elstöd med ledning av de uppgifter som nätföretag är skyldiga att rapportera till myndigheten. Elstödet och den administration som krävs för utbetalning finansieras enligt 5 § i förordningarna genom användning av så kallade flaskhalsintäkter som uppstått på elmarknaden. Försäkringskassan rekviderar dessa medel från affärsverket Svenska kraftnät. Förordningarna upphör att gälla vid utgången av 2023, men gäller enligt övergångsbestämmelserna fortfarande för elstöd som har beslutats före det. Förordningarna saknar särskilda bestämmelser om preskription.

Arbetet med elstödet hos Försäkringskassan bedrivs i projektform och myndigheten ser just nu över vilka delar av hanteringen framöver som behöver en förvaltningsorganisation. Försäkringskassan har hittills fattat cirka 9 miljoner beslut om elstöd till konsumenter och betalat ut över 99 % av dessa. I de ärenden där utbetalning ännu inte har skett beror detta till största delen på att uppgifterna från elnätsföretagen varit bristfälliga och att det saknas uppgifter som behövs för att kunna betala ut stödet. Det handlar bland annat om saknade eller felaktiga person- eller samordningsnummer, adresser och kontonummer. I en del av ärendena finns det möjlighet att få in kompletterande uppgifter. Försäkringskassans bedömning är dock att det när förordningarna upphör att gälla vid årsskiftet kommer att kvarstå ett antal beslut där stödet trots en mängd vidtagna åtgärder inte har kunnat utbetalas.

Nuvarande utformning av förordningarna innebär enligt Försäkringskassans tolkning att beslut som har fattats innan förordningarna upphör att gälla kommer att vara fortsatt giltiga och att en preskriptionstid om 10 år gäller enligt 1 och 2 § första stycket preskriptionslagen (1981:130). Försäkringskassan kan därmed behöva ha kvar hanteringen av stöd som beslutats men inte kunnat betalas ut i upp till 10 år. Det innebär upprätthållande av rutiner och kompetens rörande ett tillfälligt krisstöd som saknar koppling till myndighetens övriga verksamhet. Försäkringskassan påtalade behovet av en särskild preskriptionsbestämmelse i sitt remissvar i samband med att den första förordningen remitterades. Någon sådan bestämmelse infördes dock inte. Avsaknaden av en sådan bestämmelse har nu visat sig utgöra ett reellt problem.

Eftersom elstödet skiljer sig helt från Försäkringskassans övriga verksamhet och hanteringen bedrivits i ett separat projekt finns det inte någon förvaltningsorganisation som på ett enkelt sätt kan ta över den framtida hanteringen. Elstödet kräver också i många delar särskild kompetens som endast ett fåtal personer har. Att bygga upp en förvaltningsorganisation för att hantera stödet i tio år kräver mer resurser och är mycket mer kostsamt än att bygga en organisation för ett eller ett par år.

Överväganden och förslag

Försäkringskassan föreslår att förordningarna om elstöd till konsumenter nu kompletteras med en preskriptionsbestämmelse. Bestämmelsen behöver gälla även för beslut fattade före ikraftträdandet av ändringen.

En ny preskriptionsbestämmelse i förordningarna skulle till exempel kunna utformas på följande sätt.

Om ett beslutat elstöd inte har lyfts före utgången av året efter det att stödet blev tillgängligt för lyftning är fordran på stödet preskriberad.

Försäkringskassans bedömning är att det inte finns något rättsligt hinder mot att införa bestämmelser av den föreslagna innebörden retroaktivt. Med den föreslagna utformningen kommer de flesta elstöd att preskriberas vid utgången av 2024 (de som till exempel är föremål för domstolsprövning kan dock komma att preskriberas senare). Det bedöms ge tillräcklig tid dels för Försäkringskassan att vidta de eventuella ytterligare åtgärder som kan bedömas rimliga i pågående utbetalningsärenden, dels för enskilda att få information om vad som gäller och hinna agera på detta. De flesta som berörs har då dessutom redan fått flera möjligheter att säkerställa sina utbetalningar. Att stödet var tänkt som en akut åtgärd för att stödja just i tider med särskilt höga elpriser bör även det beaktas. Många av de andra förmåner och ersättningar som Försäkringskassan handlägger omfattas också av särskilda preskriptionsregler, se 107 kap. 12-15 §§ socialförsäkringsbalken. De preskriptionstiderna är betydligt kortare än 10 år. Det angivna exemplet på utformning är framtaget med bestämmelserna i balken som förebild.

Konsekvensutredning

Effekter för offentliga finanser mm

För Försäkringskassan och andra involverade myndigheter mfl skulle den föreslagna ändringen möjliggöra en mer effektiv användning av personalresurser och medel. Om ingen ändring görs kan Försäkringskassan behöva ha beredskap för att betala ut de beslutade elstöden i upp till 10 år. Det skulle också innebära att myndigheten under lång tid kan behöva fortsätta rekvirera medel från Svenska kraftnät och att administrationen kring det behöver upprätthållas. Det riskerar även innebära viss fortsatt administration för Riksgälden som beräknar viss ränta på medel som överförs mellan Svenska kraftnät och Försäkringskassan. Dessutom bedöms det kunna innebära fortsatt behov för regeringen att reglera hanteringen av medel mellan Svenska kraftnät och Försäkringskassan, jfr Försäkringskassans regleringsbrev för 2023.

Risk för felaktiga utbetalningar

En ändring bedöms innebära en minskad risk för felaktiga utbetalningar. Elstödet har hanterats i en tillfällig organisation inom myndigheten som även om den till viss del behöver finnas kvar inte kommer att kunna upprätthålla samma kompetens i frågan.

Effekter för enskilda

För de enskilda som fått elstöd beslutat men inte utbetalat innebär den föreslagna ändringen att rätten till stödet går förlorad tidigare än med nu gällande bestämmelser. De kommer dock att i de flesta fall ha fått flera möjligheter att säkerställa sin utbetalning innan deras fordran på stödet preskriberas.

Övrigt

Eftersom förordningarna upphör att gälla vid årsskiftet och då Försäkringskassan har behov av ett så snart besked som möjligt för sin fortsatta planering behöver frågan hanteras skyndsamt. Myndigheten har därför valt att i denna skrivelse främst fokusera på problembeskrivningen och vilken effekt som eftersträvas med den föreslagna ändringen. Det är givetvis möjligt med alternativa utformningar av en ny bestämmelse och det bör också vara möjligt att till exempel helt reglera frågan i övergångsbestämmelserna. Det centrala för Försäkringskassan är att säkerställa ett betydligt tidigare slutdatum för utbetalningshanteringen rörande elstödet till konsumenter än vad som bedöms gälla idag. En effektiv användning av medel bedöms särskilt angelägen nu givet det allmänna budgetläget och de behov av besparingar som råder inom Försäkringskassan och i statsförvaltningen i stort.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av rättschef Marie Axelsson. Föredragande har varit rättslig expert Cecilia Landolf Hjort.

Försäkringskassan

Nils Öberg
Generaldirektör

Cecilia Landolf Hjort
Föredragande

Adress
Försäkringskassan
103 51 Stockholm
Webbplats
forsakringskassan.se

Telefonnummer
08-786 90 00

Organisationsnummer
202100-5521